

MILLISITS MÁTÉ*

Mechwart András ábrázolások

A MECHWART ANDRÁSRól készült képzőművészeti alkotások közül az egyik legkorábbi az az olajfestmény, amely az Országos Műszaki Múzeum (OMM) Öntödei Múzeumának gyűjteményében található, és MECHWARTot háromnegyed profilban ábrázolja. A portrén egy magabiztos mérnök képmása jelenik meg előttünk, akinek homlokát erős fény világítja meg oldalról.

RÓNA JÓZSEF sárgarézből formált domborműve MECHWART születésének 70. évfordulójára készült. Az alkotás baloldalát majdnem teljesen kitölti a profilban ábrázolt MECHWART ANDRÁS szoborszerű portréja. A műtárgy jobb oldalának alsó részén a Ganz-gyár munkásainak csoportja fejezi ki hódolatát MECHWART ANDRÁS iránt. Az egyik munkás babérkoszorút, két fiatal pedig virágot nyújt MECHWART felé, a többiek odaadással tekintenek fel rá. Felirata fenn: „MECHWART ANDRÁSNAK / 1904. december 6-án” lenn: „ÉRDEMEIDNEK TISZTELETÉN ÉL HÁLA / SZÍVÜNKBEN / S E MARADANDÓ ÉRCZ: MESTER: / A HÁLA JELE!”

Az idős MECHWART ANDRÁSRól több ábrázolás is készült. A egyik legjobban sikerült ábrázolás az a litográfia, amelyen a *M Deutsch Art Budapest* jelzés olvasható.

A MECHWART CSALÁD CÍMERE

MECHWART ANDRÁS 1859-ben kezdte el munkásságát a GANZ ÁBRAHÁM vezette öntödében. A gépész végzettségű német szakember 40 évig dolgozott a Ganz-gyárban. Munkássága elismerésül több műalkotást készítettek tiszteletére, majd 1907-ben bekövetezett halála után emlékének ápolása céljából.

MECHWART ANDRÁST 1899-ben a király magyar nemességgel tüntette ki, *belecskai* előnévvel. A név eredete az volt, hogy MECHWART a Tolna megyei *Belecskán* birtokot vásárolt, és szabad idejét gyakran ott töltötte.

A címer leírása

„Ezüst pólyával vágott álló vitézi pajzs; a pólya közepén egy kék liliummal, ettől jobbra és balra egy-egy hatágú kék csillaggal van megrakva. A felső kék mezőben a vágásból vörös nyelvű, jobbra fordult növekvő arany oroszlán emelkedik ki, karmaiban két egymás mellé helyezett ellenfogas ezüst malomhengert maga előtt tartva. Az alsó vörös mezőben vízszintesen fekvő, mindkét végén letört ezüst vasúti sínen egy keményöntetű ezüst vasúti kerék fut. A pajzs fölött nyílt lovagsisak nyugszik melynek koronájából vörös nyelvű, jobbra fordult növekvő arany oroszlán emelkedik ki, jobb karmában három arany búzakalászt, bal karmában pedig három cikázó arany villámnyilat maga előtt tartva. Foszlányok: jobbról kék-arany, balról vörös-ezüst.”

* Országos Műszaki Múzeum Öntödei Múzeuma. – matteodibudapest55@gmail.com

MECHWART ANDRÁS SÍREMLÉKE

A *Fiumei úti Nemzeti Sírkert*ben helyezték el MECHWART ANDRÁS földi maradványait. A temető keleti falán a legtöbb síremlék a 19. század második felében elterjedt egyiptomi obeliszket idézi. Itt található MECHWART ANDRÁS síremléke is. A síremléket ALPÁR IGNÁC építész (1855–1928) tervezte, míg szobrászati kialakítását TELCS EDE (1872–1948) végezte.

ALPÁR IGNÁC síremlékei megformálásakor gyakran alkalmazta az antikvitás formanyelvét. MECHWART ANDRÁS síremlékének megtervezésekor az építész az ókori görög művészet stílusát vette alapul. A fehér márvány síremléken két kanellurázott pilaszter fogja közre a középen elhelyezett domborművet. A síremlék kialakításában a virágtartó vázák is komoly szerepet kaptak. A domborművön két ember látható, az idősebb férfialak kalapácsot ad át a fiatalabbnak. Az allegória a hagyományt és a haladást jelképezi.

ALPÁR IGNÁC életművében két másik síremlék érdemes még kiemelésre. Az első OHRENSTEIN HENRIK és REDLICH SÁMUEL síremléképülete 1902-ből a *Kozma utcai izraelita temető*ben, a második WECHSELMANN IGNÁC síremléképülete 1903-ból a *Salgótarjáni utcai izraelita temető*ben. Mindkét síremlék igen drága anyagból, fekete gránitból készült.

TELCS EDE a Nemzeti Sírkertben MECHWART ANDRÁS síremlékén kívül több síremléket is készített, többek között MUNKÁCSY MIHÁLYÉÉ és BARABÁS MIKLÓSÉÉ is.

A MECHWART ANDRÁS halála után készült öntött bronz ill. öntöttvas dombormű szép példája a Mechwart emlékeztetőre készített műalkotásoknak. A tárgy átmérője: 20,3 cm. A domborművön KOPITS jelzés olvasható, a műalkotást KOPITS JÁNOS (1872–1944) szobrászművész készítette.

MECHWART ANDRÁS KÖZTÉRI SZOBRAI

MECHWART halála – 1907. június 14. – után nem sokkal már többen javasolták, hogy emlékét szoborban örökítsék meg. A gondolatot a *Magyar Mérnök és Építész Egylet* karolta fel. A különböző adományokból 1910-ben összegyűlt a szobor felállításához szükséges pénz.

A mű elkészítésével STRÓBL ALAJOS szobrászművészt bízták meg. A mellszobor ruszkicai márványból készült, a három mellékalak pedig ércből öntve a *Schlick-Nicholson-gyár* műöntödéjéből került ki. A leleplezési ünnepélyen KOVÁCS S. ALADÁR, a *Magyar Mérnök és Építész Egylet* elnöke mondott beszédet, DR. BÁRCZY ISTVÁN polgármester a szobrot a székesfőváros tulajdonába átvette.

STRÓBL ALAJOS (1856–1926) az öntőmunkást megszemélyesítő mellékalakot a *Ganz-törzsgyár* idős öntőjéről, a cseh-német származású POSPISCHILRŐL mintázta. STRÓBL MIHÁLY, STRÓBL ALAJOS fia szerint az öntőmunkás feje SCHELLER MIKSA *Ganz-gyári igazgató* arcát ábrázolja. A másik mellékalak, a babérágot felnyújtó mérnök modellje SZUK GÉZA Ganz villamosági gyári igazgató volt. A harmadik mellékalak szintén *Ganz-gyári fiatal alföldi munkásember* volt.

A szobor másfélszeres életnagyságú alkotás, STRÓBL ALAJOS igazi remekműve. PROHÁSZKA LÁSZLÓ helyes meglátása szerint az: „az öntőmunkás portréja önmagában felülmúlja az egykor egész emlékmű együttes megjelenését. Igaz, ez nem egyedi eset Stróbl munkásságában, aki néha nagyobb súlyt fektetett a szobrok egyedi, plasztikus megformálására, mint a kompozíció egészére”.

STRÓBL ALAJOS több alkalommal dolgozott együtt ALPÁR IGNÁCCAL. Egyik közös művüket, KÁROLYI SÁNDOR szobrát 1907-ben a városligeti Vajdahunyadvár mellett állították fel.

STRÓBL MIHÁLY e szavakkal emlékezett vissza MECHWART ANDRÁS szobrának felavatására 1913. novemberében: „Jól emlékszem erre az ünnepségre, amelynek keretében, az ünneplők környezetében széles taglejtéssel és hangosan magyarázva szállt szembe [Alpár Ignác] a rosszindulatú kritikákkal, és védte apámmal közös munkájukat. Nem is volt tanácsos ezzel a hatalmas egyéniséggel szembeszállni, megalapozatlan vitákkal különösen nem.”

A STRÓBL ALAJOS által készített szoborkompozíció a II. világháborúban – az öntőmunkás szobrát kivéve – teljesen megsemmisült. A szobor pótlásaként KOC SIS ANDRÁS szobrász-

művész (1905–1976) újat készített. (A szobrász a 20. század második felének elismert művésze volt, akit *Kossuth* és *Munkácsy díjjal* is jutalmaztak.) A szobor az eredetihez képest alacsonyabb kőposztamensre került. A szobor ünnepélyes avatása 1965. december 4-én volt.

Felhasznált irodalom:

Rosch Gábor: Alpár Ignác építészete. Budapest, 2005. 152-154. old.

Berlász Jenő: A Ganz-gyár első félszázada. Tanulmányok Budapest múltjából. XII. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1957

Gajdos Gusztáv: Magyar feltalálók, találmányok. Mechwart András. Műszaki Könyvkiadó, 1997

Kovács László: Ganz Ábrahám élete és a Ganz-törzsgyár története. In: 30 éves az Öntödei Múzeum. Budapest, 1999

Pénzes István: Mechwart András 1834–1907. Öntödei Múzeumi Füzetek 8, Budapest, 2001, 60-63. old.

Prohászka László: Szoborsorsok. Budapest, 1994. 56-59. old.

Róna József domborműve Mechwart András születésének 70. évfordulójára

Olajfestmény Mechwart Andrásról az OMM Öntödei Múzeumának gyűjteményéből

Mechwart András síremléke a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben. Alpár Ignác tervei szerint Telcs Ede munkája